
ÁLLAMTUDOMÁNYI

MŰHELYTANULMÁNYOK

2017. évi 16. szám

Tihanyi Miklós

Közrend, közbiztonság, rendészet a keresztény közgondolkodásban

---

Nemzeti Közszolgálati Egyetem · National University of Public Service
Budapest

ISSN 2498-5627
www.allamtudomany.hu

Tihanyi Miklós¹

Közrend, közbiztonság, rendészet a keresztény közgondolkodásban²

Absztrakt

Közrend, közbiztonság a keresztény etikában

A szerző a katolikus és a protestáns etika álláspontjából vizsgálja meg a közrend és közbiztonság fogalmakat. Összeveti a keresztény társadalmi tanításokat a szekularizált rendészettudomány különböző fogalmi álláspontjaival. A szerző bemutatja, hogy már a korai keresztény etikában értéként jelenik meg a biztonság és azon belül a társadalom belső biztonsága. Ez ahhoz szükséges, hogy az egyének olyan életet éljenek, amely a közjót szolgálja, mert a közjó fogalma magában foglalja a társadalom belső békéjét is. A protestáns álláspont hangsúlyozza a törvények szerepét a társadalom belső rendjében. Azt pedig mind a katolikus, mind pedig a protestáns etika elismeri, hogy az államnak központi szerepe van a rend fenntartásában, amely nélkül nem lehet tartós és békés társadalmi életet teremteni.

Kereső szavak: Közrend, Közbiztonság, Közjó, Keresztény etika

Abstract

Public order and public safety in Christian ethics

The Author analyses the concepts of public order and public safety from the aspect of Catholic and Protestant ethics. He compares the Christian social doctrines to the equivalent conceptual points of the secularized law enforcement science. The Author points out that safety, including the inner safety of the society was already an asset in the terms of early Christian ethics. This is inevitable in an individual modus vivendi that serves public weal, because public weal involves the internal peace of society. The Protestant point of view emphasizes the role of laws in the internal order of society. Both Catholic and Protestant ethics acknowledges that the State has a central role in the maintenance in order, since this is inevitable in establishing a long lasting and peaceful social life.

Key words: Public order, Public safety, Public weal, Christian ethics

---

¹ Dr. Tihanyi Miklós r. órgy PhD, NKE-RTK Közbiztonsági Tanszék, tanársegéd

² A mű a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítószámú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt keretében működtetett Egyed István Posztdoktori Program keretében, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem felkérésére készült.”

1. A fogalomalkotás nehézségei

A közrend, közbiztonság fogalmak körül több évtizedes vita zajlik a rendészettudomány művelői között. E munka keretei között arra vállalkozom, hogy a közrend, közbiztonság értékeinek keresztény közgondolkodásban való megfogalmazását vázoljam, bízva abban, hogy ezzel utat nyitok más vallások követőinek ahhoz, hogy saját vallásukban felfedezzenek hasonló értékeket. Ezért a közrend, közbiztonság fogalmi meghatározására irányuló több évtizedes szakmai és tudományos vitába egy új fogalmi rendszer megalkotásával, vagy a már meglévő meghatározások kritikai elemzésébe nem kívánok belebocsátkozni. Meghagyom ezt a rendészetelmélet kiváló művelői számára.

Ehelyett e vitában eddig még fel nem merült szempontra kívánom ráirányítani a figyelmet. Ehhez abból indulok ki, hogy a biztonság és közelebből a társadalom belső biztonsága, a közbiztonság nem kizárólag rendészeti szempontú megközelítést igényel. Vitathatatlan azonban, hogy a rendészet, illetve a rendészettudomány egyik alapfogalmával állunk szemben. A komplex humán biztonság az embert és az emberi közösségeket fenyegető valamennyi veszélyt és ártalmat holisztikus szemlélettel vizsgálja, és ennek megfelelően igyekszik választ adni a kihívásokra.³ Maga a biztonság az egyik legelemibb emberi szükséglet. Ezért nem csupán a rendészetelmélet, illetve a hadtudomány, hanem többek között a pszichológia és a szociológia művelőit is megihlette. De a társadalom és benne az egyén biztonsága felmerült a hittudomány művelőinek körében is, illetve napjainkban is aktuális egyházi téma. A problémafelvetés indokoltságának alátámasztására előljáróban hivatkozom a II. Vatikáni Zsinat *Gaudium et Spes* kezdetű apostoli konstitúciójára, amely a közlekedésbiztonságtól kezdve a háborúig bezáróan külön kitér a világban jelenleg is tapasztalható biztonsági kihívásokra. A társadalmi viszonyok fejlődésével egyre szélesedik a biztonság fogalmi köre is. Míg korábban egyértelmű határvonal húzódott az ország belső értékeit jelentő közbiztonság és az ország területi integritását fenyegető katonai biztonság között, addig ma az aszimmetrikus hadviselésnek, illetve a terrorizmusnak köszönhetően ez a vonal elmosódni látszik. Ugyancsak a biztonság fogalmi körét szélesíti a közbiztonság és a jogbiztonság közötti vitathatatlan összefüggés. Az utóbbi évtizedekben megjelentek olyan fogalmak, mint a magánbiztonság, az iparbiztonság, az élelmiszerbiztonság, és még hosszan lehetne sorolni azokat a területeket, ahol a biztonság követelménye hangsúlyos szerephez jut. Természetes, hogy a globalizáció hatása a biztonság területén is érződik, egyre komplexebb kihívások elé állítva a hatóságokat.

Amikor az egyházak képviselői biztonságról szólnak, akkor a legtöbb esetben nem kategorizálják azt a biztonság különböző területeire, hanem komplex fogalomként kezelik. Joggal tehetik ezt, hiszen legyen szó a biztonság bármely területéről, annak középpontjában az ember, illetve az emberi élet, mint védendő érték áll. Az egyházak a biztonság kérdését a humánium felől közelítik meg, az ember biztonságáról szólnak. A keresztény emberkép nem ismer sem országhatárokat, sem jogi szabályokat, sem pedig civilizációs ártalmakat, hanem csak a megváltásra szoruló embert, aki természetéből eredően része a társadalomnak, s mint

---

³ Ádám Antal: Bölcseszemlélet, vallások, jogi alapértékek. Budapest – Pécs 2015. 363-364.

ilyen védelemre és támogatásra szorul. E megközelítést kiválóan jellemzik különböző egyházi nyilatkozatok. A *Pacem in Terris* kezdetű apostoli konstitúció a biztonságot a lehető legkomplexebben értelmezve kiemeli, hogy a „*minden népre vonatkozó közjó részéről merülnek fel súlyos, nehéz és mielőbb megoldandó kérdések, amelyek leginkább az egész föld biztonságának és békéjének megóvására vonatkoznak.*” Nemzetközi egyházi szervezetek rendre állást foglalnak a nemzetközi biztonságot fenyegető konfliktusok ügyében, többek között a Kelet-Ukrajna kapcsán Minszkben kialakított és aláírt tűzszüneti egyezményről az Európai Egyházak Konferenciája (CEC) és az Egyházak Világtanácsa (WCC) is a békés rendezést sürgető, elismerő sajtónyilatkozatot adott ki.⁴ Ugyancsak a WCC kérte tagegyházait 2013-ban, hogy csatlakozzanak a korrupció elleni – Exopsed 2013 elnevezésű – kampányhoz. Az egyházak nem mennek el szó nélkül a manapság egyre nagyobb és igen sokrétű biztonsági kihívást jelentő tömeges méretű migráció mellett. Ennek jegyében „Halálesetek az európai határokon – van más lehetőség” címmel az Európai Egyházak Menekültügyi Bizottsága (CCME) adott ki sajtóközleményt.⁵ Mindezek csupán illusztrációként szolgálnak azon állítás alátámasztására, amely szerint az egyházak a biztonságot komplex módon, az emberi élet értékét szem előtt tartva értelmezik.

Munkámban többek között a rendőri feladatellátás fundamentumát jelentő közbiztonság és közrend fogalmak keresztény értelmezésére keresem a választ. Ez némiképp ellentmondani látszik az egyházak fentebb említett biztonság felfogásával. Ez az ellentmondás azonban látszólagos, mivel a biztonság komplex megközelítése nem zárja ki annak lehetőségét, hogy annak egyes elemeivel részleteiben foglalkozunk.

2. Közrend, közbiztonság, rendészet hagyományos közjogi megközelítésében fellelhető keresztény értékek

A közrend, közbiztonság fogalmak körül kialakult vitában három megközelítési mód figyelhető meg. Az egyik természetjogi elveket vallva jogon felüli értékekből határozza meg e vitatott fogalmakat, míg a másik megközelítés markánsan pozitív közjogi alapokon áll. A harmadik szemlélet a közbiztonságot szervezési oldalról határozza meg. A két vitatott fogalom egymáshoz való viszonyában sincs egységes álláspont. Ezért a közrend, közbiztonság fogalmak értelmezése jelenleg nem nyert megnyugtató rendezést. A rendészettudomány legismertebb képviselői – *Concha Győző, Szamel Lajos, Nyiri Sándor, Tauber István, Szikinger István, Finszter Géza, Balla Zoltán* – által lefolytatott több évtizedes vita még nem zárult le. Noha a közrend, közbiztonság kifejezéseket számtalan norma – köztük több nemzetközi szerződés – alkalmazza, egységesen elfogadott, normatív, illetve tudományos fogalmat nem tudunk felmutatni. A fogalmi bizonytalanságok ellenére a rendészet és ezen belül a rendőrség feladatait legjellemzőbb módon a közrend és közbiztonság védelmével lehet összefoglalni. E rövid, elsősorban hazai szakirodalmi körkép egyetlen célja, hogy elősegítse a közrend, közbiztonság szekuláris fogalmának keresztény etikai aspektusainak megismerését, megértését.

---

⁴ Forrás: <http://www.evangelikus.hu/cikk/egyh%C3%A1zi-szervezetek-%C3%BCdv%C3%B6zlik-az-ukrajnai-t%C5%B1zsz%C3%BCneti-meg%C3%A1llapod%C3%A1st>

⁵ Forrás: <http://reformatus.hu/mutat/a-biztonsagos-hataratlepesert-szolalnak-fel-az-egyhazak/>

A Német Szövetségi Alkotmánybíróság meghatározása szerint a közrend olyan, többnyire íratlan szabályok összessége, amelyeknek követése az uralkodó szociális és etikai felfogás szerint elengedhetetlen feltétele a rendezett társadalmi együttélésnek.⁶ Ez a meghatározás a jogon kívülre helyezi a közrend fogalmát, annak tulajdonképpen erkölcsi tartalmat tulajdonítva. Ez a megoldás *Finszter* Géza álláspontja szerint – amennyiben ragaszkodunk a közrend fenntartásához, mint rendőrségi feladathoz – nagyfokú bizonytalanságot eredményez, sőt tarthatatlan, mert alkalmasint arra köteleznék az eljáró hatóságot, hogy bizonytalan etikai, erkölcsi fogalmakat emeljenek szabállyá és ezek kikényszerítésére hatósági kényszert vegyenek igénybe.⁷ Részben érthető a rendészettudománynak a közrend jogon kívül helyezése miatt érzett aggodalma, hiszen ezzel a hatósági jogalkalmazás alapjai látszanak meginogni. Másfelől pedig a XX. század – és különösen a diktatúrák ideje – arra tanított meg bennünket, hogy önmagában véve a jognak való engedelmesség nem teremt emberi együttélésre alkalmas társadalmat. Ezért az uralkodó, általánosan elfogadott, társadalomba ágyazott erkölcsi, etikai elveket nélkülöző, vagy azokkal egyenesen szembe helyezkedő jogi rend nem képes közrendet alkotni, mert zavart kelt az egyén belső erkölcsi meggyőződése és a jog parancsa között feszülő ellentét. A zavar és a rend önmagukban is egymást kizáró állapotot jelentenek. Ennek az ambivalens társadalmi állapotnak a fenntartása folyamatosan represszív jellegű hatalmi intézkedéseket igényel. Ennek okán ilyen módon legfeljebb hosszabb-rövidebb ideig való, de a társadalom mélyén gyökeret nem eresztő társadalmi rend alakítható ki. *Finszter* Géza idézett munkájában tagadja az erkölcs jogalkalmazó által való joggá emelésének lehetőségét. Ezzel szemben az emberi jogoknak tulajdonít jelentőséget, elismerve azt, hogy ezek nélküli rend létezhet ugyan, de nem sokat ér. Az emberi jogok eredetére nézve több elmélet is ismeretes, köztük a természetjogi felfogás, amely szerint az emberi jogok az emberi természettől fogva megilletik az embert. Az emberi jogok és az általuk nyújtott szabadságnak ez a természetjogi megközelítése az egyik olyan pont, ahol a keresztény értékek megjelennek a közrend, közbiztonság fogalmi rendszerében.

Concha Győző szerint a közrend alapvetően nem más, mint „*az emberek közös célra való együttműködése, melyet a jog és a természet határol*” és ez a működés „*a jogi és természeti határok között nem csak az állami szerveknél, de a magánosoknál is szabad*”.⁸ A közrendnek három részét különbözteti meg: 1) az állami rendet, 2) a társadalmi rendet és 3) a természeti rendet. Az állami rend alatt tulajdonképpen az állami szervek működését és szervezetrendszerét érti, de kiemeli, hogy annak nem csak jog által meghatározott részei vannak, hanem alkotóelemei többek között az államcélok vagy a bíróságok működésének jog által nem meghatározott része is. A társadalmi rend az „*az egyes magánosok tevékenységének egybefonódása és szoros egymásutánja, a gazdasági, szellemi javaknak és az ezek alapján képeződő egyéni tekintélyeknek és hatalomnak biztos eloszlása*.”⁹ Ez szoros összefüggésben értelmezendő a „köz”-ről való vélekedésével, amelynek összetartó ereje az érdek és a felebaráti szeretet. Így a társadalmi rend lényegét tekintve az önkéntes alapú, érdekvezérelt együttműködésen és a felebaráti szereteten nyugszik. A katolikus társadalmi tanítás szerint a

⁶ BVerfGE 69, P. 35 idézi: Irk Ferenc: Közbiztonságtan. Bp. 2007. 70

⁷ Finszter Géza: A rendőrség joga. Bp. 2014. 34

⁸ Concha Győző: Politika II. Bp. 1905. 308

⁹ Concha Győző: uo. 309

közösségek, és így a társadalom is valamely célt közösen megvalósító emberek tartós összetartozása. E cél azonosítható a társadalom érdekeivel.¹⁰ A protestáns etika tanítása szerint a legerősebb társadalmi kohéziós erő a felebaráti szeretet.¹¹ Mind a katolikus, mind pedig a protestáns társadalom etika azon az elvi alapon áll, hogy miként az egyén, úgy a társadalom is Isten teremtő munkájának eredménye. Ilyen módon kimutatható a Concha- féle társadalmi rend keresztény beágyazottsága. A közrend harmadik alkotóeleme a természeti rend. Ez tulajdonképpen a természeti elemek, jelenségek rendszere, működése, és változásai. A természeti rend többféleképpen kapcsolódik a közrendhez. Egyfelől keretet ad az állami és a társadalmi rend működésének a megváltoztathatatlan jelenségei révén, másrészt pedig az állami és a társadalmi rend kialakulásának előfeltétele a természeti jelenségek megfékezésének képessége. Végül pedig a természeti rend felbomlása az állam és a társadalom rendjének felbomlását is eredményezheti.¹²

A Concha-féle fogalmi megközelítés már közel visz bennünket a közrend keresztény etikai aspektusainak megismeréséhez azáltal, hogy a közrend fogalmát a természet rendje által meghatározott fogalomként írja le. A keresztény társadalomszemléletben a természet rendjében az Isten által teremtett rend jelenik meg. Az emberi társadalom pedig a természet részeként Isten teremtő munkájának eredménye, minthogy az embert alapvetően társas lénynek teremtette. *Ha elfogadjuk azt, hogy ez a rend meghatározó befolyással bír az állami és a társadalmi rendre, ezáltal pedig a közrendre, akkor felismerhetjük a teremtés rendjében mindazt, ami emberi megismerés – és alkalmasint szabályozás – útján a közjogi fogalmaink szerinti közrendben ölt testet.*

Mielőtt azonban a keresztény etikai nézeteket elemeznénk, vizsgáljuk meg a Concha-féle fogalom kritikáját. Finszter Géza szerint a közrend leírható erkölcsi és jogi szabályok érvényesülésének együtteseként, de meghatározható kizárólag a jog alapján is. A rend jogi fogalma arra az adottságra épít, hogy az egyének és közösségek harmonikus működésének a feltételei az ember által megismerhetők és követhetők, és e feltételek a magatartások jogi szabályozása révén megteremthetők, illetve a tilalmak által megvédelmezhetők. A jogi eszközök azonban nem alkalmasak minden társadalmi cél elérésére, ezért a jogrend a társadalmi rendnek csupán az a része, amely állami szabályozással teremthető meg. A rendészet számára a közrend egyfelől a védelem tárgya, amely felett a rendőrnek örködnie kell, másfelől a védelem formája, amelyet a rendőrségnek és minden eljáró tagjának be kell tartania.¹³

Ismert olyan rendészeti álláspont, amely a közbiztonság és a közrend fogalma között nem tesz különbséget. Egyesek a közbiztonságot tekintik az átfogóbb kategóriának, míg mások a közrendet. A rendőr szakmai közéletben is tapasztalható a fogalmi bizonytalanság. Talán nem volt véletlenszerű, hogy az alkotmány 2008-ig nélkülözte a közrend fogalmát. Ezzel szemben Finszter Géza a két fogalom közötti különbség fenntartása mellett foglal állást. Érvelése szerint a közbiztonság – hasonlóan a közrendhez – a rendészeti igazgatás szabályozási tárgyaként

---

¹⁰ Josphe Höffner: Keresztény társadalmi tanítás. Bp. 2002. 33

¹¹ Sebestyén Jenő: Református etika. Bp – Gödöllő 2000. 237

¹² Concha Győző: Politika II. i.m. 308-311.

¹³ Finszter Géza A rendőrség joga. i.m. 35.

megvédendő érték, amelyet az úgynevezett negatív közigazgatás körében a jogellenes magatartásokkal szemben hatósági kényszerrel lehetséges oltalmazni.¹⁴ A közbiztonság fogalmának kétféle értelmezését különbözteti meg, a normatív és a materiális megközelítés szerint. A normatív fogalmi meghatározásban abból indul ki, hogy a közbiztonság az alkotmányjog szabályozási tárgyaként államcél, amelynek megvalósítása elsődlegesen a kormányzat felelőssége. Ehhez teszi hozzá a szabadság és személyes biztonság alkotmányos jogából fakadó állami kötelezettséget. E szerint az állam a közigazgatás útján köteles gondoskodni polgárai biztonságáról. A közbiztonság normatív fogalma egyfelől államcél, amelynek megvalósításáért a végrehajtó hatalom felelős, másfelől a jog által elismert társadalmi érték, amelynek a megvédelmezése érdekében indokolt lehet az alapvető emberi jogok korlátozása is. A nemzetközi és a hazai jog forrásai tartalmazzák azokat a konkrét veszélyeztető törvényi tényállásokat, amelyek megvalósulása veszélyezteti a közbiztonságban testet öltő társadalmi értékeket.¹⁵

A közbiztonság materiális fogalma pedig azonos a közjog által megvédendő értékeknek az összességével, amelyek közjogi eszközökkel való védelemre érdemesek, és ilyen módon valóban meg is óvhatók. A közbiztonság materiális fogalma azonos azzal a közbiztonsággal, amely a hétköznapokban ténylegesen létezik és élményszerűen átélhető, avagy hiánya megszenvedhető. A közbiztonság alkotmányos demokráciákban nem lehet más, mint államcél, amelynek eléréseért szüntelenül munkálkodni kell, anélkül, hogy a biztonság kikényszeríthető alanyi joggá válhatna, és abszolút beteljesülése bárki által elérhető lenne. A közbiztonság mint államcél szoros kapcsolatban van a társadalmi értékek büntetőjogi védelmével. A büntetőjogi felelősségre vonás azonban csak a jogrendet és nem a közbiztonságot képes helyreállítani. Ehhez képest a személy- és vagyonbiztonság felfogható úgy, mint egy redukált közbiztonság, ami leegyszerűsíti a bonyolult társadalmi összefüggéseket. Ez a leegyszerűsítés azért is indokolt, mert a büntetőjogi tilalmak a közérthetőségre építenek (ne ölj, ne lopj), igen jó hatásfokkal.¹⁶ Meg kell jegyezni, hogy ez a fajta leegyszerűsítés csak a személy- és vagyonbiztonságot veszélyeztető ún. természetes bűncselekményekre igaz. Elfogadva a közbiztonság államcélként való meghatározását, felmerül a kérdés, hogy miként lehet megvédeni egy még meg nem valósított célkitűzést. Kiváltképp, hogy ennek a célnak az elérése soha meg nem valósulhat. Védni – fogalmilag – csak egy már meglévő értéket lehet, vagy azon értékeket, amelyek egy megvalósítható célt szolgálnak.

A Német Szövetségi Alkotmánybíróság megállapítása szerint a közbiztonság a központi javak védelmét jelenti, mint az élet, az egészség, a szabadság, a házasság, a vagyon, és az egyének javai, illetve a jogend és az állami intézmények sérthetlensége.¹⁷ Az említett központi javak közös vonása, hogy nem a jogi szabályozás emeli őket a védendő értékek sorába, hanem az emberi természet lényegénél fogva azok. Azzal, hogy a modern jogrendszerek az ember alapvető jogait és ezzel a központi javakból való részesedését elismerték, e jogokat – természetjogias felfogást követve – nem konstituálják, hanem csupán deklarálják. A német

---

¹⁴ Finszter Géza: uo. 38.

¹⁵ Finszter Géza: uo. 45.

¹⁶ Finszter Géza: A rendőrség joga. i.m.. 48.

¹⁷ BVerfGE 69, 315, 352 idézi. Irk Ferenc: Közbiztonságtan. i.m.:56

természetjogias megközelítés – szemben az államcélal – már olyan értékeket von a közbiztonság fogalmi körébe, amelyek védhetőek. Ez a felfogás közel visz bennünket a közbiztonságról való keresztény etikai állásponthez.

A közbiztonság fogalmát a magyar rendőrséget a rendszerváltást követően átvilágító *Team Consult* cég szervezéselméleti szempontból közelítette meg. A munkájukról készült jelentés meghatározása szerint „*a közbiztonság a nem anyagi jellegű infrastruktúrának az a része, ami ahhoz szükséges, hogy az egyének és közösségeik megvalósíthassák a társadalom számára értékes céljait.*”¹⁸ E meglehetősen jól használható fogalom egyik elemét kiemelve a közbiztonság azt a közeget jelenti, amelyben az egyén számára biztosított a személyiség szabad kibontakoztatáshoz való jog, mellyel a társadalom érdekeit is szolgálja. A közbiztonság az egyén számára nem abszolút individualizált jogot biztosít a céljai eléréséhez, hanem olyan cselekvési szabadságot biztosít, amellyel élve a köz javát szolgálja. Ennek megfelelően a közbiztonság az értékteremtő munka számára biztosítja a megfelelő társadalmi környezetet. A közbiztonság fogalmának ez a megközelítése jól korrelál azokkal a keresztény etikai tanításokkal, amelyek az egyén helyét, szerepét nem különálló individuumként, hanem a társadalom integráns részeként határozza meg. Az Isten által teremtett ember helye az Isten által teremtett társadalomban van.¹⁹ Ebből következően a közösség értékei és érdekei nem azonosíthatóak az egyes emberek értékeinek, és érdekeinek összességével, hanem azoktól különböző új értékeket és érdekeket hordoz.

A rendészettudomány tárházából közel sem vonultattam fel a közbiztonság fogalmi meghatározásának teljes arzenálját. Három következtetés azonban így is körvonalazódik. Az első, hogy a *rend (szándékosan nem a közrend fogalmat használtam), a rendezett társadalmi együttélés képezi a biztonság, azon belül a közbiztonság egyik fundamentumát. Úgy tűnik, hogy a rendezett együttélésnek a közbiztonság egy fokozatát jelenti.* A második, hogy *a rendezettségnek, zavartalanságnak ezt a fokozatát a társadalmi valóság az el nem érhető célok, vagy ha úgy tetszik, vágyak körébe számúzi.* Végül pedig *a közbiztonság, illetve az erre való törekvés önmagában is értéket jelent, alkotmányba emelésével pedig alkotmányi értékévé vált, de egyben további értékek létrehozásának feltétele is.* Alkotmányi értékévé nem kizárólag a közbiztonság vált, hanem a humán biztonság megannyi területe is. Ez pedig azt jelenti, hogy a biztonság alkotmánybíróági és közhatalmi védelemben részesül az alacsonyabb szintű jogi értékekkel, és az értéknek nem minősülő veszélyekkel, ártalmakkal szemben. A biztonság és egyéb jogi értékek konfliktusa esetén pedig – különös figyelemmel az elmúlt időszakban felerősödő biztonsági kihívásokra – el kell fogadjuk Ádám Antal megállapítását, amely szerint a „*nagyobb rossz elkerülése érdekében megengedhető a kisebb rossz*” ésszerű követelményének engedve, megengedhető az alacsonyabb szintű jogi értékek korábbinál erőteljesebb korlátozása.²⁰

¹⁸ Bernhard Prestel: *Police et management moderne*, Revue internationale de Criminologie et de police technique, 1997/2. 134. Hivatkozik rá: Finszter Géza: *Rendészettudomány*. Bp. 2014. 160

¹⁹ *Gaudium et spes* kezdetű apostoli enciklika 9. pont; Sebestyén Jenő: *Református etika*. i.m. 237

²⁰ Ádám Antal: *Bölcséletek, vallások, jogi alapértékek* i.m. 273.

3. Keresztény etikai felfogások a közrendről, közbiztonságról, rendészetről

3.1 Katolikus oldalról megközelítve

A közrend, közbiztonság fogalmak gyökereit a keresztény államelméletekben kell keresnünk. Keresztény teológusok az állam eredetével és céljával hozzák összefüggésbe a rend fenntartását. Elismerik, hogy a rend fenntartását és e feladatot ellátó szervezetet egyetlen állam sem nélkülözheti. A megoldások azonban már változatos képet mutatnak, melyet determinál a kor, a kultúra, az állam politikai berendezkedése, társadalomszerkezete. A történelmi fejlődés egy meghatározott időszakában politikai hatalmat gyakorló egyház ugyancsak felismerte a rendfenntartás szükségességét. A középkor hol jobban, hol kevésbé rendezett társadalmi viszonyai között az állandóságot az egyház jelentette, aki politikai hatalmat is követelt magának, aminek eredményeként a középkori Európában kialakult az állam és egyház sajátos összefonódása. Már a középkorban elterjedt az a katolikus államelmélet, amely szerint az államhatalom a nép egészében testesül meg. Mivel a hatalmat a néptömeg nem képes helyesen gyakorolni, ezért azt átruházza egy, vagy több személyre. A felvilágosodás kori szerződéselméletekhez képest azonban jelentős különbségek mutathatóak ki. Először is az, hogy a hatalom eredete Istentől való. Ez igaz a nép hatalmára is, amelyet átruház az uralkodónak. A másik jelentős különbség abban áll, hogy a hatalom átruházása nem valamiféle önkéntes megállapodás alapján jön létre, hanem az emberi természetből eredő szükségszerűségből fakad. Az így létrejövő politikai hatalomnak a célja a közjó védelmezése. Ehhez pedig rendelkeznie kell azzal a hatalommal, amelynél fogva képes az egyes emberek érdekeinek összességétől különböző, új értéktartalmat hordozó társadalmi rend kialakítására. Ez az egyes ember jogainak korlátozását is jelenti, amelynek célja az, hogy a társadalom tagjai az őket megillető jogokat a lehető legteljesebb mértékben tudják gyakorolni.²¹

A felvilágosodás eszméinek hatására a XIX. században megszűnt az állam „keresztény” jellegének meghatározottsága, vagyis az állam és egyház viszonyának az a jellemzője, amely szerint az egyház mint vallásos közösség, teljes fedésben van a politikai közösséggel.²² Ezzel a szekuláris folyamattal szemben XVI. Gergely pápa szólott először a „Mirari vos arbitramur” kezdetű enciklikájában, amelyben teljes egészében megmutatkozik a régi rend iránti elkötelezettsége. Az ő felfogásában a földi uralkodók hatalmának szilárdsága az egyház javát szolgálja, hogy az teljesíteni tudja küldetését. Ezért azon kell munkálkodni, hogy az államokban rend és békeség legyen. A XIX. századi forradalmakra adott katolikus válasz az volt, hogy a hagyományos rendet meg kell erősíteni, és hogy a változásokon csak egy megerősített és az állam által is támogatott államegyház tud hatékonyan úrrá lenni.²³ Szintén a liberalizmussal szemben fejt ki a katolikus egyház tanítását XIII. Leó pápa az „Immortale Dei” kezdetű apostoli enciklikájában. Ebben megerősíti, hogy minden hatalom – ide értve a világi hatalmat is – Istentől való. Később pedig úgy fogalmaz, hogy a nép uralkodási joga olyan a felfogásának,

²¹ Joseph Höffner: Keresztény társadalmi tanítás. i.m. 234-241.

²² Jose Casanova: Public Religions in the Modern World. Chicago–London, 1994.

²³ Gajer László: XIII. Leó pápa megnyilatkozásainak filozófiatörténeti előzményei (Különös tekintettel a vallásszabadságra). PPKÉ HTK doktori disszertáció, Bp. 2013.

amely szerint ez a jog az Istenre való tekintet nélkül, természettől fogva megvan a népben, nincs elég ereje a közbiztonság, a rend és nyugalom fönntartására.²⁴ Az „Au milieu des sollicitudes” kezdetű enciklika szerint ez a hatalom mindig változhatatlan és tiszteletre méltó marad, hiszen a természeténél fogva azért alapított, hogy a nélkülözhetetlen közjóról gondosodjék, amely egyben az állam legfőbb célja. A változhatatlanság nem az államformára nézve, hanem csak az állam céljára igaz. Bármelyik államforma megfelelő lehet, ha a társadalom saját céljára, vagyis a közjó megvalósítására irányul, mivel a társadalomban a hatalmat ennek megóvása érdekében hozták létre. Az enciklika elismeri, hogy a közrend megköveteli egy kormány létét, hiszen a törvényes rendhez szükség van a hatalomra. Ezzel szemben a lázadás – melynek oka a féktelen szabadság, hangsúlyosan beleértve a vallás és a sajtó szabadságát – gyűlöletet szít a polgárok között, polgárháborút okoz, és visszaveti a nemzeteket az anarchia káoszába. Az állam iránti tisztelet és függőség mindaddig fennmarad, míg a közjó ezt megkívánja, hiszen a közjó meglétének biztosítása az államban a legfontosabb törvény Isten tisztelete után.²⁵

Az idézett enciklikák olvasatában a közjó egyfelől a társadalmi javakból történő részesedést jelenteti, másfelől pedig magában hordozza a társadalom működésének alapjait jelentő belső békét is, mint a javak megteremtésének feltételét. Sajátos katolikus álláspontot mutat, hogy ennek alapjaként az enciklikát jegyző pápa az állam és egyház helyes összeműködését látta. Ez azt jelentette, hogy az állam és egyház elválasztása fel sem merült, mert ez azt jelentette volna, hogy el kellene választani az emberi és az isteni törvényhozást is egymástól. Ezzel pedig az enciklika – mára meghaladottá vált – érvelése szerint az állt volna elő, hogy az állam nem tudja az emberi jogokat biztosítani, amelyek pedig éppen az ember Isten iránti kötelezettségeiből fakadnak. Az állam közjó megteremtése iránti működése arra is való, hogy polgárait – az egyház szolgálatát támogatva, Isten iránti kötelezettségeik teljesítésében segítve – az üdvösségre vezesse.

Mindezek alapján az látszik kibontakozni, hogy a II. Vatikáni zsinatig a közjó és annak részét jelentő közrend egymásra épülő fogalmi szoros összefüggést mutatnak az állam és egyház elválaszthatatlanságával. Ennek alapja az, hogy az egyház önmagát az állam legerősebb támaszának tartotta, vagyis amennyiben az állam az elválasztás mellett dönt, abban az esetben lemond legerősebb támaszáról. Ezzel pedig elveszíti azt a képességét, hogy a közjót szolgálja.²⁶ A közjó definícióját először XXIII. János pápa adta meg a következőképpen: „az államok vezetőinek világosan tisztázniuk kell a közjó helyes fogalmát, ami magában foglalja a társadalmi élet azon feltételeinek az összességét, melyek révén az egyének teljesebben és akadálytalanabban képesek tökéletesedésük felé haladni.”²⁷ Mindenki felelős a közjóért, és megvan az a joga is, hogy a közjó keresése nyomán kialakuló társadalmi életkörülmények hasznélvezője legyen. Amennyiben a közjó magában hordozza a társadalmi békét – annak külső és belső dimenzióját egyaránt – abban az esetben el kell jutnunk oda, hogy legalábbis a

---

²⁴ E pápai enciklika szól a vallásszabadság ellen, mely lényegét tekintve Istentagadásra vezet, felemeli hangját a sajtószabadsággal szemben, melyből sok rossz és gonosz dolog fakad. Lényegét tekintve e pápai enciklika egy autoriter, állam és a katolikus egyház korábbi viszonyának helyreállításával kialakított állammodellt állít elénk.

²⁵ Gajer László: XIII. Leó pápa i. m. 174

²⁶ Gajer László: XIII. Leó pápa i. m. 173

²⁷ XXIII. János pápa „Mater et Magistra” kezdetű enciklikája

belső béke lényegében társadalmi össztermék, éppen úgy, mint ahogyan a közbiztonság is az. Ennek felismeréséhez el kell fogadni, hogy a közbiztonság megteremtése nem rendészeti feladat, az csupán széleskörű társadalmi együttműködéssel valósítható meg”²⁸

Az ember természetes életközege a közösség, melynek eredményeként az egyén javai szükségképpen kapcsolatban állnak a közjával. A közjó alapelve valamennyi személy méltóságából, egyszeri voltából és egyenlőségéből ered, figyelembe véve, hogy az egyén a közösség része. Ennek alapján fogalmazza meg a II. Vatikáni Zsinat „Gaudium et Spes” kezdetű enciklikája, hogy „a közjó napjainkban egyre egyetemesebbé válik, és az egész emberi nemet érintő jogokat és kötelességeket foglal magában. Minden csoportnak számot kell vetnie a többi csoport szükségleteivel és jogos igényeivel, sőt az egész emberi család közjavával is.”²⁹ A közjó érdekében tehát törekedni kell azoknak a társadalmi feltételeknek az összességére, amelyek mind a csoportoknak, mind az egyes tagoknak lehetővé teszik, hogy teljesebben elérjék tökéletességüket. A közjó nem azonos a társadalom tagjait megillető részleges javak összességével. Mivel a közjó mindenkié együtt és külön-külön is, ezért a közös dolog lévén oszthatatlan; csak együtt érhető el, növelhető, őrizhető a jövő számára is.

A társadalmi cselekvés a közjó megvalósításában válik érzékelhetővé. Következésképpen a közjó az erkölcsi jó társadalmi, közösségi dimenziójaként fogható fel. A közjó három lényeges elemet foglal magában. Először a személy tiszteletét. Így ír erről a Gaudium et Spes kezdetű enciklika: „A közjó nevében a közhatalomnak tiszteletben kell tartani az emberi személy alapvető jogait. Az ember számára tehát hozzáférhetővé kell tenni mindazt, ami a valóban emberi élethez szükséges: ilyenek a táplálék, a ruházat, a lakás; jog az életállapot szabad megválasztáshoz és a családalapításhoz, neveltetéshez, munkához, jó hírnévhez, tisztelethez, megfelelő tájékoztatáshoz, a saját helyes lelkiismeret szerinti cselekvéshez, a magánélete védeleméhez és a jogos szabadsághoz, mely magában foglalja a vallásszabadságot is.”³⁰ Másodszor: a közjó megköveteli a helyes társadalmi rendet és a szervezetek kibontakozását. Ez az állam felelőssége. És végül: a közjó magában foglalja a békét, vagyis az igazságos rend állandóságát és a biztonságot. Feltételezi, hogy a hatalom biztosítja – tisztességes eszközökkel – mind a társadalom, mind tagjainak biztonságát. Ezen alapul a jogos ön- és közösségvédelem.³¹ E megközelítésben a közjó fogalma magában foglalja a szekularizált közbiztonság fogalom egyes elemeit.

A közjó tartalmáról a Hittani Kongregáció egy 2003. január 16-án kelt dokumentuma így ír: „E közjó magába foglalja az olyan javak támogatását és védelmét, mint a közrend, a béke, a szabadság, az egyenlőség, az emberi élet tisztelete, a környezetvédelem, az igazságosság, a szolidaritás, stb.”³² A katolikus álláspont a közjóról egy olyan átfogó érték képét vetíti elénk, amely ahhoz szükséges, hogy az egyén szabadságjogai révén teljes értékű –

²⁸ Major Róbert: Rendészet, közlekedésrendészet, In: Barabás A Tünde (szerk.) Tanulmányok Irk Ferenc professzor 70. születésnapjára. 284 p. Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2012. pp. 191-210. p. 192.

²⁹ II. Vatikáni Zsinat „Gaudium et Spes” kezdetű apostoli konstitúciója I. rész 2. fejezet 26 pont.

³⁰ Gaudium et Spes I. rész 2. fejezet 26. pont

³¹ Farkas Péter: A katolikus egyház társadalmi tanításának alapelvei és gyakorlati alkalmazásuk. Kötelékek 2012.2

³² Forrás: <http://uj.katolikus.hu/konyvtar.php?h=147#JB10>.

és tegyük hozzá Krisztushoz vezető – életet tudjon élni, illetve meglegyen az a képessége, hogy a társadalom javát és végső soron üdvösségét tudja szolgálni, vagyis megvalósíthassa a társadalom számára hasznos céljait. *Ebben a megközelítésben egyfajta vallásos közbiztonság fogalom rajzolódik ki, melyben a közrend és (köz)biztonság a közjó részeként az ember boldogulását biztosító társadalmi állapot egyik feltétele.*

A közjó eléréséhez szükséges emberi tevékenység pedig ekképpen kerül megfogalmazásra: „Ebből következően az emberi tevékenység alapszabálya ez: Isten terve és akarata szerint legyen összhangban az emberi nem igazi javával, s az embernek mint egyénnek és a társadalom tagjának tegye lehetővé teljes hivatásának szolgálatát és betöltését.”³³ Mint láttuk a közjó szolgálata mindenkinek kötelessége. *Az államnak ehhez azt kell biztosítania, hogy mindenki megtalálja saját hivatásrendjét, amelynek területén munkálkodva képes eleget tenni a közjó megteremtésével szembeni kötelezettségének.* Ha ez a terület a közrend, közbiztonság fenntartása, abban az esetben ez nem, hogy nem ellentétes a katolikus hit társadalmi tanításával, hanem kifejezetten megbecsülésre méltó. Csupán arra kell törekedniük, hogy hivatásuk gyakorlása során képesek legyenek földi tevékenységüket úgy irányítani, hogy „*az emberi, családi, szakmabeli, tudományos és technikai törekvéseiket élő szintézisbe fogják a vallási értékekkel, s ezek rendező ereje mindent Isten dicsőségére fordít.*”³⁴

3.2 Protestáns nézőpontból

A reformáció az egyház megújítását, Krisztushoz való visszavezetését tűzte ki célul. Hamar túllépett azonban a szűk értelemben vett vallási kereteken és szükségessé vált, hogy a reformátorok politikai és társadalmi kérdésekben is – teológiai alapokon állva – állást foglaljanak. A rend és biztonság mint értékek korán megjelentek a protestáns etikában. Ez szoros összefüggésben áll a reformáció kezdeti időszakát jellemző társadalmi állapotokkal. Már *Luther* működésének elején kirobbant az a német parasztlázadás, amellyel szemben a reformátor is felemelte szavát. A vallási szembenállás ezt követően is létében fenyegette az eltérő vallásúakat; katolikus fejedelemségekben a protestánsokat, protestáns fejedelemségekben pedig a katolikusokat. Később pedig a vallásháborúk nyomták rá bélyegüket Európa történelmére. Érthető, ha a reformátorok számára idejekorán fontossá vált az állam belső és külső békéje egyaránt. Mind *Luther*, mind pedig *Kálvin* nagy hangsúlyt fektetett az állam és egyház kapcsolatára, illetve az állam ez idő tájt lehangsúlyosabb funkcióját jelentő védelemre. Ezt figyelembe véve most a hatalomgyakorlás egyetlen területét érintem, mégpedig a belső rend fenntartásának funkcióját.

Luther, Krisztus szavait idézve kezd a fejedelmi hatalomgyakorlás módjának ismertetésébe. E szerint „*A világi fejedelmek uralkodnak és akik fejedelmek, erőszakkal dolgoznak.*”³⁵ Ugyanakkor hangsúlyozza, hogy a fegyver, az erőszak csak legutolsó eszköz, melyet megelőz a törvény, a józan ész, és mindenek előtt az Istenre figyelés. A törvény és a

³³ Gaudium et Spes: I. rész 3. fejezet 35. pont.

³⁴ Uo. I rész 4. fejezet 43. pont.

³⁵ Idézi *Luther Márton*: A világi felsőségről, hogy meddig tartozik neki az ember engedelmisséggel. In: *Masznyik Endre*: D. *Luther Márton* egyházreformáló iratai. II. kötet. Pozsony 1906 399

józan ész kapcsolatáról elmondja, hogy valamennyi törvénynek egyetlen közös vonása van, mégpedig az, hogy szükség ellen nem kényszerít. Visszaülve arra a gondolatra, amely szerint az erkölcsi renddel ellentétes törvény nem képes közrendet alkotni, ezt kiegészíteni kívánom azzal, hogy a józan ésszel ellentétes törvény hasonlóképp kudarcra van ítélve a közrend dolgában. Mindennél jobban látni ezt akkor, ha megnézzük, hozott-e bármilyen eredményt a hajléktalanság, a munkanélküliség, vagy a szegénység rendészeti szempontú kezelése. *Luther* keresztény módon való uralkodásról vallott felfogása szerint a kormányzás szolgálatot jelent, mégpedig a nép, ha úgy tetszik a „köz” szolgálatát. Elfogadja az uralkodó jogát a büntetés kiszabásához, vagy akár egy háború megindításához. Elfogadja, hogy ez az egyesek érdekeit sértheti, ezért mondja, hogy az uralkodó csak a nép érdekében alkalmazhat erőszakot, minthogy a néppel szemben védelemmel és segítséggel tartozik. A nép megvédése ebben az értelemben a külső ellenségtől és a belső jogsértésektől való megvédést is jelenti.³⁶ Mai szóhasználattal élve a keresztény uralkodó sem mondhat le a rendészeti és honvédelmi funkciók ellátásáról.

Mikor *Luther* azokról szól, akik a rend fenntartására hivatottak, akkor Keresztelő János tanításából indul ki. Eszerint mikor római katonák kérdezték meg tőle, hogy ők mit tegyenek azért, hogy üdvözülhessenek, így válaszolt nekik: „Senkit ne bántsatok, se meg ne zsaroljatok, hanem elégedjétek meg zsoldotokkal”.³⁷ E kérdéskör bővebb elemzése már átvezetne bennünket a rendészeti etika területére, ezért csak nagyon röviden két következtetést kell levonnunk *Luther* nyomán. Az egyik az, hogy a fegyveres hatalmat Isten rendelésének tartja, máskülönben Keresztelő János azt mondta volna, hogy többé ne legyenek katonák. Ez előre vetíti annak képét, hogy az állami szolgálat és azon belül a fegyveres szolgálat nem, hogy összeegyeztethetetlen volna a keresztény hittel, de Isten szolgálatának egy nevesített és elismerésre méltó területe. A másik következtetés pedig az, hogy ez a hatalom *Luther* megfogalmazásában a rossznak büntetésére, és az istenfélők védelmére van. A háborgatást elszenvedőket ugyan megilleti a jogos védelem – mellyel élni nem mindenki és nem minden esetben képes, ezért csak kivételes lehetőség –, de a megtorlás már nem.³⁸ Ezt összevetve *Luther* két birodalom elméletével, illetve azzal az intellemmel, hogy a keresztény emberek olyan életmódot folytassanak, hogy ne legyen szükségük a világi hatalomra, láthatóvá válik, hogy az istenfélőkről eleve feltételezi a – világi és isteni – törvények betartását. Ezért e helyütt *Luther* a békés, jogkövető társadalom védelmét fogalmazza meg szolgálatként. Erről a védelemről a fejedelemnek kell gondoskodnia mindazokkal szemben, akik másokat háborgatnak. A „köz” rendjének védelme *Luther* tanításain nyugvó protestáns etika számára tehát az állam centrális feladata, melyben részt venni Isten szolgálatát jelenti. Sőt, e szolgálat kifejezetten hasznos és szükséges, mi több, felemelő.

Az eddigiek alapján ez az állami szerepvállalás legalább négy funkciót jelent; a honvédelemre jellemző külső védelem, a mai kor rendészetére jellemző védelem és beavatkozás, az igazságszolgáltatás, végül pedig büntetés-végrehajtás, mely ma szintén a rendészet körébe tartozó állami feladat. Maga *Luther* ezt így foglalja össze: „*Mivel pedig a*

---

³⁶ Luter Márton: A világi felsőségről. In: Masznyik Endre: D. Luther Márton egyházszervezői iratai III. kötet. Pozsony 1906 399-410

³⁷ Lukács Evangéliuma 3,14. Idézi Luther Márton: A világi felsőségről i. m. 367

³⁸ Luther Márton: A világi felsőségről. i.m.: 367

*hatóság nagyon szükséges és hasznos az egész világra nézve, hogy a béke fenntartható, a bűn büntethető, s a gonoszok akadályozhatók legyenek.*³⁹ Ezzel pedig magyarázatát adja annak, hogy a „ne állj ellen a gonosznak” krisztusi parancsolat miért engedi meg a gonosztevők elleni fegyveres állami szolgálatot. Arra ugyanis a keresztény ember nem a maga érdekében, hanem mások szolgálatára és mások szükségére vállalkozik. Maga személyére nézve a gonoszt eltérni, mások személyére nézve pedig büntetni tartozik.⁴⁰ Ebben nagyon fontos üzenet rejlik a mai rendészet számára is, mégpedig az öncélúság tilalma. Az állami hatalom birtoklása egyben felelősséget jelent a társadalom felé. A közösség nem azért ruházta fel a legitim fizikai erőszak és a legitim jogkorlátozás hatalmával a rendőrt, hogy ezt a hatalmat a maga javára gyakorolja.

Természetes, hogy *Luthernél* a „rendészeti hatalom” Isten felhatalmazásából ered, miként Ő minden hatalom forrása. Azzal együtt, hogy ez a tétel nem illeszthető bele szekularizált jogrendszerünkbe, – teológiai igazságtartalmát azonban nem kérdőjelezem meg – úgy vélem a *Luther* által megfogalmazottak ma is iránymutatóak lehetnek a rendészeti hatalomgyakorlás számára.

Kálvin államszervezési teljesítménye a genfi alkotmányban bontakozott ki. Nem véletlen, hogy korának kiemelkedő jogászaik között tartjuk számon. Munkássága során választ keresett az államhatalom funkcióira is. Ennek keretében vázolta, hogy az állam egyfelől köteles polgáraitól gondoskodni, (ma úgy mondanánk, közszolgáltatásokkal ellátni) másfelől pedig köteles a köz nyugalomát, a közállapotok zavartalanságát biztosítani (védelmi funkció), végül pedig köteles a hitet megvédeni. Ő maga így ír erről: „Ennek a kormányzásnak nemcsak az a teendője – ami az itt említett dolgok haszna –, hogy az emberek lélegezni, enni, inni és melegedni tudjanak. .... De nem csak ez a gondja, hanem az is, hogy a bálványimádás ... fel ne üsse a fejét és el ne terjedhessen a nép között. Vigyáz arra, hogy a köznyugalmat senki meg ne zavarhassa, és mindenki épen és sértetlenül megtartassa azt, ami az övé, és hogy az emberek zavartalanul érintkezzenek egymással, és hogy a becsület és a mértéktartás megőriztessék.”⁴¹ Mondhatnánk, hogy a hitnek védelmét mára felváltotta a plurális vallásszabadság biztosítása.

Kálvin nem beszélt pluralizmusról, de az addigi történelem során először fogalmazta meg a vallásszabadság gondolatát. Így vált a vallásszabadság az első szabadságjoggá. Ebből a szempontból nézve *Kálvin* a hitnek védelmén a hit szabadságának védelmét is látta. Ezzel – igaz kezdetleges módon – először került megfogalmazásra az állam alapjogvédelmi kötelezettsége. A kép teljességéhez hozzátartozik az is, hogy épp *Kálvin* volt az, aki először fogalmazta meg és juttatta következetes szigorral érvényre az állam és egyház elválasztását. Az állam védelmi funkcióját roppant széles körben látta érvényesíthetőnek. Kiterjesztette az erkölcsre, a nyugalomra és – számunkra lényeges módon – mindenki közös biztonságára és békéjére.

---

³⁹ Luther Márton: Uo. 374.

⁴⁰ Luther Márton: Uo. 374-376.

⁴¹ Kálvin János: Institutio. (Tanítás a keresztény vallásra) Bp. 1991. 288.

A világi – vagy ahogyan Kálvin fogalmaz, polgári – hatalom gyakorlását nem csupán kívánatosnak, hanem különleges szentségnek, az összes hivatás közül legtiszteletreméltóbbnak nevezte. Ennek oka, hogy a hatalom hordozói Isten nevében gyakorolják a rájuk bízott hatalmat. Kálvin nézetei szerint a polgári kormányzat rendészeti legitimációs forrása – mint ahogyan minden más hatalom forrása is – Istentől ered. Álláspontja szerint ez különleges felelősséget követel azoktól, akikre e hatalom bízott. Jogállami demokráciánk fogalmai szerint ez a felelősség nem jogi, hanem sokkal inkább erkölcsi felelősséget jelent. *Kálvin* korában is hasonló jelentéssel bírt. A hívő ember számára – teológiai értelemben – nincs is szükség jogi felelősségre, mert mint ahogyan *Luther* fogalmaz: „Az igaz ember mindent és jobban tesz, mint ahogyan azt a törvény megköveteli”.⁴² A fegyveres hatalom egyaránt megtestesíti *Kálvinnál* a rendészeti és a katonai hatalmat, lévén e korban nem beszélhetünk önálló rendészetről. Ezért a fegyveres hatalom célját mindkét területen megvalósítandó módon abban látja, hogy az uralkodó gondoskodjon országa nyugalmaról, fellépjen az erőszakot tevőkkel szemben és végül büntesse a gonosz tetteket. E téren ugyanazon funkciókat határozza meg, mint *Luther*. Csakhogy *Kálvin* a továbbiakban kifejezetten hivatkozik a törvényes rendre, melynek megbontása a polgári hatalom részéről szükségszerűen vezet a fegyveres erő alkalmazására a rend helyreállítása érdekében.⁴³ *A törvényes rendet a közösség rendezett működéséhez szükséges alapként határozza meg, ezzel elismerve azt, hogy ahol nincs törvényen nyugvó rend, ott sem az államélet, sem az egyén élete, sem pedig a hit gyakorlása nincs biztonságban. Ezzel pedig eljutunk oda, amit ma a közrend és közbiztonság fogalmakkal jelölünk.* Hasonló elvi alapokból kiindulva *Szathmáry Béla* egyenesen úgy fogalmaz, hogy „ez – ti. a jó cselekedetek megvédése és a rossz elleni fellépés, megjegyzés tőlem *T. M.* – a mai fogalmaink szerint a közjó és a közrend biztosítását szolgálja, amelyre *Kálvin* szerint azért van szükség, mert a Krisztusban kapott szabadságunk embertársaink irányában nem korlátlan, s nem feledkezhetünk meg e korlátok megtartásáról.”⁴⁴

Kálvin az erőszak alkalmazásával kapcsolatban hasonlóképpen érvel, mint *Luther*. Kifejti, hogy az emberölés a Biblia tanítása szerint tilos, de ez a parancsolat arra való, hogy ne maradjon büntetlenül a gyilkosság. Amikor pedig az Isten szolgálatában állók fegyvert fognak a gyilkos ellen, akkor Isten parancsolatát hajtják végre. Ezzel kapcsolatban megjegyzi *Kálvin*, hogy a hatalomnak két végléttől kell tartózkodni, a túlzott szigorától, mert ezzel inkább sebez, semmint gyógyít, és a túlzott engedékenységtől, mert ezzel pedig az ártatlanok sokaságának pusztulását okozza.⁴⁵ Ezzel a kor keretei között kijelöli az erőszak alkalmazásának arányosságát. Nem jogi, hanem inkább erkölcsi mércét állít. Ha a halálbüntetés és kínvallatás alkalmazható módjai alapján elképzeljük a korszak kegyetlenségét, nem is várhatunk reálisan jogi arányossági mércét.

---

⁴² *Luther Márton*: A világi felsőségről. im. 372.

⁴³ *Kálvin János*: Institutio. Bp. 1991 im. 294.

⁴⁴ *Szathmáry Béla*: *Kálvin és a kálvinizmus aktualitása a világban és az egyházban.*

Forrás:http://srta.tirek.hu/data/attachments/2011/05/17/K%C3%A1lvin_%C3%A9s_a_k%C3%A1lvinizmus_aktualit%C3%A1sa_a_vil%C3%A1gban_%C3%A9s_az_egy%C3%A9zban.pdf.

⁴⁵ *Kálvin János*: Institutio. Bp. 1991 i.m. 295.

Mindezek alapján a protestáns etika álláspontját követve az alábbi következtetések adódnak. Az állam Isten rendelése alapján jött létre, és Isten felhatalmazása alapján gyakorolja a hatalmat, mégpedig a bűnösök megfékezésére.⁴⁶ E helyütt nem a teológiai értelemben vett bűnről van szó – amely tetteken kívül elkövethető szóban, vagy gondolatban is –, hanem arról a bűnről, amit emberi törvény is bűnné tett, hogy büntetése révén a köz nyugalma megmaradjon. A világi hatalom és a világi törvény elsődleges célja az emberi gonoszság megfékezése. Ehhez nélkülözhetetlenül szükséges az állam, mint szuverén hatalom jogalkotói hatalmának elismerése.⁴⁷ Protestáns alapokon állva az látszik, hogy az állam legalapvetőbb, ha tetszik legősibb rendeltetése, tulajdonképpen az állam létrejöttének közvetlen oka a rend, közelebből pedig a közrend, illetve az állam külső rendjének védelme. *Kuyper* is elismeri azt a kálvini igazságot, hogy bűn nélkül nem volna szükség sem hatóságra, sem törvényre. Álláspontja szerint ugyanakkor ez természetellenes állapota az embernek, mert az ember természetéből fakadóan (a kifejezés arisztotelészi értelmében) társas lény, tehát nem önmagában, hanem emberi közösség részeként létezik, ennél fogva ennek a közösségi létnek a szervezésére bűn nélkül is szükség volna felsőségre.⁴⁸ E megközelítés némiképp egybecseng a katolikus állásponttal, amely szerint a természeténél fogva társadalmat alkotó emberi közösségben a közjó megteremtése az állam létének célja és oka. Meglehet *Kuyper* érvelése zárt logikai rendszert alkot, annak helyességét nem lehet megállapítani, minthogy nem tekinthetünk úgy a társadalmakra, mintha azokban bűn nem volna. A bűn tényétől elvonatkoztatni senki – valójában még *Kuyper* sem – tud, ezért továbbra is tartom magam ahhoz a *Luther és Kálvin* tanításain alapuló nézethez, mely szerint az állam létrejöttének elsődleges célja a társadalom belső és külső békéjének, avagy a közrendnek és a külső biztonságának a megteremtése.

4. Összegzésként

Egyfajta sommás összegzés ez lehetne: „Nincs semmi új a nap alatt.”⁴⁹ A közbiztonság és közrend szekuláris fogalmai több ponton korrelálnak a keresztény társadalometika hasonló tartalmú értékeivel. Ilyen közös pontként lehet megemlíteni az egyén és a közösség viszonyát, ebben az egyén felelősségét; a rendet, illetve a rendezettséget, mint a társadalmi együttélés alapjait; a biztonság és védelem legmagasabb fokának célként való meghatározását; az állami szerepvállalás fontosságát. Természetes, hogy a vallásilag determinált és a szekularizált fogalmak nem feleltethetők meg minden tekintetben egymásnak. Ilyen különbözőségként lehet meghatározni a rend forrását, amely a keresztény etikában az Isten teremtő munkája, a szekuláris felfogás szerint a társadalmi rend, illetve az állami jogalkotás. Ezzel kapcsolatban megemlíthető, hogy a protestáns etika álláspontja szerint földi viszonylatok között a rend, államilag szabályozott törvényes rendben ölt tényleges módon testet. Ez biztosítja a rendezett együttélést. A különböző keresztény felekezetek társadalmi tanításaiban fellelhető különbözőségek hangsúlyozása helyett az azonosságok előtérbe helyezésével az alábbi főbb következtetések adódnak. A keresztény társadalometika számára az egyén mint a Teremtő

---

⁴⁶ Mark J. Larson: Calvin's doctrine of state. Eugene, Oregon 2009. Ugyanakkor a szerző azon álláspontja, amellyel párhuzamot von szent háború és napjaink háborúi, valamint a totális háború között, erősen vitatható.

⁴⁷ William A. Mueller: Church and State in Luther and Calvin. Nashville, Tennessee, 1954.

⁴⁸ Abraham Kuyper: Lectures on calvinism, Six Lectures. Delivered at Princeton University 1898 79

⁴⁹ Biblia, A Prédikátor könyve 1,9.

egyedi alkotása nem pusztán individuum, hanem élete, léte szorosan hozzákötődik a társadalomhoz. Miként egy test tagjai, úgy kapcsolódnak össze az egyének és válnak eggyé, egy közösséggé. Ez a közösségi lét feltételezi az egymásra utaltságot és a másikért való felelősséget. Az „amint szeretnétek, hogy az emberek veletek bánjanak, ti is úgy bánjatok velük!” parancsolat az egyén érdekeinek sérelme nélküli, harmóniára törekvő társadalom képét vetíti elénk.⁵⁰ Minthogy mindig vannak olyanok, kik e parancsolatot megtartani képtelenek, az ideális viszonyokat mutató társadalom képe minden esetben tökéletlen lesz. E viszonyok között is szükséges azonban a rend fenntartása, mert e nélkül bármiféle társadalmi élet elképzelhetetlen.

Irodalomjegyzék:

1. Abraham Kuypers: Lectures on Calvinism, Six Lectures. Delivered at Princeton University 1898
2. Ádám Antal: Bölcseszemlék, vallások, jogi alapértékek. Budapest – Pécs 2015
3. Concha Győző: Politika II. Bp. 1905.
4. Farkas Péter: A katolikus egyház társadalmi tanításának alapelvei és gyakorlati alkalmazásuk. Kötelékek 2012.2
5. Finszter Géza: A rendőrség joga. Bp. 2014.
6. Finszter Géza: Rendészettudomány. Bp. 2014.
7. Gajer László: XIII. Leó pápa megnyilatkozásainak filozófiatörténeti előzményei (Különös tekintettel a vallásszabadságra). PPKE HTK doktori disszertáció, Bp. 2013
8. Irk Ferenc: Közbiztonságtan. Bp. 2007.
9. Josphe Höffner: Keresztény társadalmi tanítás. Bp. 2002.
10. Jose Casanova: Public Religions in the Modern World. Chicago–London, 1994
11. Kálvin János: Institutio. (Tanítás a keresztény vallásra) Bp. 1991
12. Luther Márton: A világi felsőségről, hogy meddig tartozik neki az ember engedelmisséggel. In: Masznyik Endre: D. Luther Márton egyházreformáló iratai. II. kötet. Pozsony 1906
13. Major Róbert: Rendészet, közlekedésrendészet, In: Barabás A Tünde (szerk.) Tanulmányok Irk Ferenc professzor 70. születésnapjára. 284 p. Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2012.
14. Mark J. Larson: Calvin's doctrine of state. Eugene, Oregon 2009.
15. Sebestyén Jenő: Református etika. Bp – Gödöllő 2000.
16. Szathmáry Béla: Kálvin és a kálvinizmus aktualitása a világban és az egyházban. Forrás:http://srta.tirek.hu/data/attachments/2011/05/17/K%C3%A1lvin_%C3%A9s_a_k%C3%A1lvinizmus_aktualit%C3%A1sa_a_vil%C3%A1gban_%C3%A9s_az_egyh%C3%A1zban.pdf (letöltés ideje: 2016. 05. 28.)
17. William A. Mueller: Church and State in Luther and Calvin. Nashville, Tennessee, 1954

Egyházi iratok:

18. Gaudium et spes kezdetű apostoli enciklika
19. XXIII. János pápa „Mater et Magistra” kezdetű enciklikája
20. II. Vatikáni Zsinat „Gaudium et Spes” kezdetű apostoli konstitúciója

---

⁵⁰ Biblia, Lukács evangéliuma 6.33

Internetes források

21. <http://www.evangelikus.hu/cikk/egyh%C3%A1zi-szervezetek-%C3%BCdv%C3%B6zlik-az-ukrajnai-t%C5%B1sz%C3%BCneti-meg%C3%A1llapod%C3%A1st> (letöltés: 2016. 06. 20.)
22. <http://reformatus.hu/mutat/a-biztonsagos-hataratlepesert-szolalnak-fel-az-egyhazak/> (letöltés: 2016. 06. 02.)
23. <http://uj.katolikus.hu/konyvtar.php?h=147#JB10> (letöltés: 2016. 06. 03.)